

Martin Rees (ed.): Vesmír

Knížní klub, Praha 2006, 512 stran

Obrazová encyklopedie Vesmír přináší do známé a velice pěkné série obrazových encyklopedií, původně z nakladatelství Dorling Kindersley, která před lety započala encyklopedií Zvíře. Také této knize je vlastní přehledné členění do logických celků, které v principu umožňují i průběžné čtení. Čtenář se nejdříve seznámí se základním pojmoslovím astronomie a astrofyziky, je uveden do světa částic, gravitace atd., a nakonec je ve stručnosti představen současný pohled na vývoj vesmíru – od velkého třesku až po vývoj života ve vesmíru. Aby čtenář nebyl zahlcen pouze „teorií“, je další část pojata jako povídání o sférické astronomii a způsobech pozorování oblohy. Přirozeně nejsou opominuty ani dějiny výzkumu vesmíru. Následuje procházka sluneční soustavou, výlet do Mléčné dráhy za poznáním jejích objektů – hvězd, mlhovin, hvězdkup... a vše vyústí pohledem do světa galaxií a do kosmologických měřítek vesmíru. Velká část encyklopedie je věnována popisu hvězdného nebe, tj. jednotlivých souhvězdí a objektů v nich se nalézajících. Celkově jsou všechna témata astronomie a astrofyziky dostatečně reprezentativně zastoupena. Velmi kladně je třeba ohodnotit aktuálnost informací, neboť v encyklopedii nechybí ani výsledky z maršanských roverů, ale ani fotografie z povrchu Saturnova měsíce Titanu pořízené sondou Huygens! Pouze jednu věc jsem shledal (tak trochu z důvodu národního patriotizmu) jako nedostatečnou – v části věnované meteoritům (str. 222) jsou probírány místy dosti kuriózní případy nálezů meteoritů, avšak první meteorit s určenou dráhou ve sluneční soustavě – Příbram – chybí, a co je ještě zvláštnější, ani ten druhý – Lost City – není zastoupen.

Ačkoli bývá dílo nezdědká srovnáváno s Vesmírem (z podobné série knih) vydaným Mladou Frontou v roce 1985, jeho kvalit ani zdaleka nedosahuje. V porovnání naopak vyniká jakýsi úpadek, v němž libivé obrázky nahrazují jakoukoli složitější a hlubší informaci o tématu – tedy podle hesla: „hlavně abychom čtenáře neunavovali vědomostmi“. I když přijmeme fakt, že jde o „obrazovou encyklopedii“, snaha doprovodit vše obrázkem působí místy toporně a scestně, viz podivný obrázek Keplera na str. 64, či kolorovaný (dodejme, že pastelkou) dřevoryt učence na str. 87, který je ve skutečnosti černobílý a pochází ze začátku 16. století z Německa a byl připsán Flammarionovi bezpochyby kvůli autorskému právu. Najdeme zde však i chyby klasického rázu, kterým se tak rozsáhlé encyklopedické dílo zřejmě nemůže vyhnout (i když je textu pomálu...) – namátkou jmenujme let kosmonauta Poljakova v roce 1944 (str. 111) či popis na str. 325, který hlásá „husté galaktické jádro“ místo správného „velká galaktická stěna“. Kromě výše zmíněných chyb trpí encyklopedie ještě něčím, co bychom mohli nazvat snahou o politickou korektnost v zájmu amerického trhu, a tak se např. na str. 102 dočteme eufemistické tvrzení o tom, jak von Braun uprchl na konci války na Západ (vzme však, že von Braun byl všechno jiné, jen ne antifašista, a jeho čin byl čistým oportunistem člověka spoluzodpovědného za zvrstvá druhé světové války, a tuto skutečnost nemůže ospravedlnit ani účast v americkém kosmickém programu).

Jak tedy shrnout dojmy z encyklopedie Vesmír? Jde o nádhernou a výpravnou publikaci se spoustou překrásných obrázků, a to mnohdy velice aktuálních. Nádherný dárek pro každého začínajícího zájemce o astronomii. Její všeobecné užití coby encyklopedie je však pro nízké množství informací poněkud problematické, resp. v mnoha oblastech nedostatečné. Porovnáme-li navíc poměr cena–výkon, pak je trh doslova přesyten knihami na téma „co je vidět na obloze“, přičemž toto vyprávění zabírá dobrou 1/3 encyklopedie, a mnohé jsou levnější a kvalitnější. Podrobnější informace o speciálních oblastech astronomie pak nalezneme čtenář s hlubším zájmem v odbornější literatuře. Přesto platí, že člověk se prostě rád dívá na obrázky, a tak věříme, že kniha potěší i ty věci znalé...

■ Vladimír Kopecký Jr., David Ondřích

**Brian Greene:
Struktura vesmíru**

Paseka, Praha – Litomyšl 2006, 488 stran

K této knize jsem přistupoval poněkud s nedůvěrou, neboť letní prolístování může vést k domněnce, že jde pouze o poněkud „oběžnější“ modifikaci Greenovy slavné popularizační knihy Elegantní vesmír (Mladá Fronta, Praha 2001). Autor nás totiž stejně jako v Elegantním vesmíru nejdříve seznámí se základy „klasické fyziky“ a teprve pak následuje vše ostatní. Dokonce i obrázky jsou velmi podobné (co si ovšem má člověk např. k ilustraci průchodu světla dvěma šterbinami vymýšlet, že?). Když se však do knihy začtete, překvapivě shledáte, že je jiná... Jako kdyby s věkem autora čas obrousil hrany a myšlenky dozrály jako dobré víno. Nejenom tedy, že je kniha objemnější, ona je také lepší než Elegantní vesmír! Kniha je stále přístupná širokému publiku (se středoškolským vzděláním), ale nejsem si jist, zda právě to docení filozofickou hloubku myšlenek, které nám Greene představuje. Jde o neotřelý pohled – vždyť jedna z kapitol se ne nadarmo jmenuje „Vesmír a vědro“. Nechybí však ani klasické vyprávění o teorii strun, za nové lze oproti tomu považovat kapitoly o bránách, teleportech a strojích času. Rozšiřující informace čtenář nalezne v dodatcích, kde nechybí ani rovnice kvantové mechaniky a teorie relativity. I když to, co jsem dosud napsal svádí k domněnce, že jde o hlubokomyslné čtení, výborně jsem se při čtení knihy bavil. Skvělým překladem ji opatřil student MFF UK Oldřich Klimánek, který do překladu dodal, mnohdy dosti sarkastické, české reálie – mezi které patří králici z klobouku, major Zeman, ale také Petr Novotný předvádějící bungee jumping či televize 25. století NOVA (Nebesý Ověččená Vladimírova Agentura). Každý si tak v knize najde něco pro sebe z oné struktury vesmíru...

■ Vladimír Kopecký Jr.